EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 24.5.2023
COM(2023) 623 final

Soovitus:

NÕUKOGU SOOVITUS,

milles käsitletakse Rumeenia 2023. aasta riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Rumeenia 2023. aasta lähenemisprogrammi kohta

{SWD(2023) 623 final}

Soovitus:

NÕUKOGU SOOVITUS,

milles käsitletakse Rumeenia 2023. aasta riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Rumeenia 2023. aasta lähenemisprogrammi kohta

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 121 lõiget 2 ja artikli 148 lõiget 4,

võttes arves nõukogu 7. juuli 1997. aasta määrust (EÜ) nr 1466/97 eelarveseisundi järelevalve ning majanduspoliitika järelevalve ja kooskõlastamise tõhustamise kohta,[1] eriti selle artikli 9 lõiget 2,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. novembri 2011. aasta määrust (EL) nr 1176/2011 makromajandusliku tasakaalustamatuse ennetamise ja korrigeerimise kohta,[2] eriti selle artikli 6 lõiget 1,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni soovitust,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi resolutsioone,

võttes arvesse Euroopa Ülemkogu järeldusi,

võttes arvesse tööhõivekomitee arvamust,

võttes arvesse majandus- ja rahanduskomitee arvamust,

võttes arvesse sotsiaalkaitsekomitee arvamust,

võttes arvesse majanduspoliitika komitee arvamust

ning arvestades järgmist:

(1) 19. veebruaril 2021 jõustus Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/241,[3] millega loodi taaste- ja vastupidavusrahastu. Taaste- ja vastupidavusrahastust antakse liikmesriikidele rahalist toetust reformide ja investeeringute elluviimiseks ning sellega kaasneb ELi rahastatav fiskaalne impulss. Kooskõlas Euroopa poolaasta prioriteetidega aitab see kaasa majanduslikule ja sotsiaalsele taastumisele ning kestlike reformide ja investeeringute tegemisele, et eelkõige edendada rohe- ja digipööret ning muuta liikmesriikide majandus vastupidavamaks. Samuti aitab see tugevdada riigi rahandust ning hoogustada majanduskasvu ja töökohtade loomist keskpikas ja pikas perspektiivis, parandada territoriaalset ühtekuuluvust ELis ja toetada Euroopa sotsiaalõiguste samba jätkuvat rakendamist. 30. juunil 2022 ajakohastati vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 11 lõikele 2 taaste- ja vastupidavusrahastust igale liikmesriigile eraldatavat maksimaalset rahalist toetust.

---

1 ELT L 209, 2.8.1997, lk 1.

2 ELT L 306, 23.11.2011, lk 25.

3 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. veebruari 2021. aasta määrus (EL) 2021/241, millega luuakse taaste- ja vastupidavusrahastu (ELT L 57, 18.2.2021, lk 17).

(2) 22. novembril 2022 võttis komisjon vastu 2023. aasta kestliku majanduskasvu analüüsi,[4] mis tähistas majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta (2023) algust. 23. märtsil 2023 kiitis Euroopa Ülemkogu analüüsi prioriteedid konkurentsivõimelise kestlikkuse nelja mõõtme raames heaks. 22. novembril 2022 võttis komisjon määruse (EL) nr 1176/2011 alusel vastu ka 2023. aasta häiremehhanismi aruande, milles nimetati Rumeeniat ühe liikmesriigina, keda võib mõjutada tasakaalustamatus või kelle puhul on oht, et teda võib mõjutada tasakaalustamatus, ja kelle olukorda tuleb põhjalikult analüüsida. Komisjon võttis vastu ka soovituse euroala majanduspoliitikat käsitleva nõukogu soovituse kohta, mille nõukogu võttis vastu 16. mail 2023, ning ettepaneku 2023. aasta ühise tööhõivearuande kohta, milles analüüsitakse tööhõivesuuniste ja Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtete rakendamist ning mille nõukogu võttis vastu 13. märtsil 2023.

(3) Kuigi ELi riikide majandus on olnud märkimisväärselt vastupidav, mõjub geopoliitiline kontekst neile jätkuvalt negatiivselt. Kuna EL toetab kindlalt Ukrainat, keskendutakse ELi majandus- ja sotsiaalpoliitika tegevuskavas sellele, et vähendada lühiajalises perspektiivis energiašokkide negatiivset mõju haavatavatele kodumajapidamistele ja ettevõtetele ning jätkata jõupingutusi, et viia ellu rohe- ja digipööre, toetada kestlikku ja kaasavat majanduskasvu, tagada makromajanduslik stabiilsus ja suurendada vastupidavust keskpikas perspektiivis. Samuti keskendutakse jõuliselt ELi konkurentsivõime ja tootlikkuse suurendamisele.

(4) 1. veebruaril 2023 avaldas komisjon teatise „Rohelise kokkuleppe tööstuskava kliimaneutraalsuse ajastuks“,[5] et edendada ELi kliimaneutraalse tööstuse konkurentsivõimet ja toetada kiiret üleminekut kliimaneutraalsusele. Kava täiendab Euroopa rohelise kokkuleppe ja kava „REPowerEU“ raames tehtavaid jõupingutusi. Sellega tahetakse luua keskkond, mis aitaks paremini suurendada ELi suutlikkust töötada välja nullnetotehnoloogiaid ja toota tooteid, mida on vaja ELi ambitsioonikate kliimaeesmärkide saavutamiseks, samuti tagada juurdepääs asjakohastele kriitilise tähtsusega toorainetele, sealhulgas mitmekesistades hankimist, kasutades parimal viisil liikmesriikide maavarasid ja maksimeerides toorainete ringlussevõttu. Kava aluseks on neli sammast: prognoositav ja lihtsam õigusraamistik, kiirem juurdepääs rahastusele, oskuste edendamine ning avatud kaubandus tarneahelate vastupidavuse tagamiseks. Komisjon avaldas 16. märtsil 2023 ka teatise „ELi pikaajaline konkurentsivõime: pilk 2030. aasta järgsesse aega“,[6] milles on esitatud üheksa üksteist tugevdavat tegurit koos eesmärgiga välja kujundada majanduskasvu soodustav õigusraamistik. Teatises seatakse poliitilised prioriteedid, mille eesmärk on aktiivselt tagada struktuursed parandused, sihipärased investeeringud ja reguleerivad meetmed ELi ja selle liikmesriikide pikaajalise konkurentsivõime edendamiseks. Allpool esitatud soovitused aitavad neid prioriteete ellu viia.

(5) 2023. aastal jätkab majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta arenemist kooskõlas taaste- ja vastupidavusrahastu rakendamisega. Taaste- ja vastupidavuskavade täielik rakendamine on jätkuvalt oluline Euroopa poolaasta poliitiliste prioriteetide elluviimiseks, kuna kavades käsitletakse kõiki viimastel aastatel esitatud asjakohaseid riigipõhiseid soovitusi või märkimisväärset osa neist. 2019., 2020. ja 2022. aasta riigipõhised soovitused on jätkuvalt sama asjakohased ka

4 COM(2022) 780 final.
5 COM(2023) 62 final.
6 COM(2023) 168 final.

taaste- ja vastupidavuskavade puhul, mida on läbi vaadatud, ajakohastatud või muudetud vastavalt määruse (EL) 2021/241 artiklitele 14, 18 ja 21.

(6) 27. veebruaril 2023 vastu võetud REPowerEU määruse[7] eesmärk on kiiresti kaotada ELi sõltuvus Venemaa fossiilkütuste impordist. See aitab tugevdada energiajulgeolekut ja mitmekesistada liidu energiavarustust ning edendada samal ajal taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu, energiasalvestusvõimsust ja energiatõhusust. Määrus võimaldab liikmesriikidel lisada oma riiklikesse taaste- ja vastupidavuskavadesse uue REPowerEU peatüki, et rahastada olulisi reforme ja investeeringuid, mis aitavad saavutada REPowerEU eesmärke. Samuti aitavad need suurendada ELi kliimaneutraalse tööstuse konkurentsivõimet, nagu on kirjeldatud rohelise kokkuleppe tööstuskavas kliimaneutraalsuse ajastuks, ja käsitleda energiaalaseid riigipõhiseid soovitusi, mis esitati liikmesriikidele 2022. aastal ja esitatakse neile vajaduse korral ka 2023. aastal. REPowerEU määrusega kehtestatakse uus tagastamatu rahalise toetuse kategooria, mille kaudu saavad liikmesriigid rahastada taaste- ja vastupidavuskavade raames uusi energiaga seotud reforme ja investeeringuid.

(7) 8. märtsil 2023 võttis komisjon vastu teatise, milles esitatakse eelarvepoliitika suunised 2024. aastaks. Selle eesmärk on toetada liikmesriike stabiilsus- ja lähenemisprogrammide koostamisel ning seeläbi tugevdada poliitika koordineerimist[8]. Komisjon tuletas meelde, et stabiilsuse ja kasvu pakti üldise vabastusklausli kohaldamine lõpetatakse 2023. aasta lõpus. Komisjon kutsus üles kohaldama 2023.–2024. aastal eelarvepoliitikat, mis tagab võla jätkusuutlikkuse keskpikas perspektiivis ja suurendab kestlikul viisil potentsiaalset majanduskasvu. Liikmesriike kutsuti üles määrama oma 2023. aasta stabiilsus- ja lähenemisprogrammides kindlaks, kuidas eelarvekavadega tagatakse keskpikas perspektiivis eelarvepuudujäägi kontrollväärtuse (3 % SKPst) järgimine ning võla usutav ja pidev vähendamine või selle hoidmine usaldusväärsel tasemel. Komisjon kutsus liikmesriike üles kaotama järk-järgult riiklikud eelarvemeetmed, mis on kehtestatud kodumajapidamiste ja ettevõtete kaitsmiseks energiahinnašoki eest, ja alustama kõige vähem suunatud meetmetest. Komisjon märkis, et kui uue energiahinnasurve tõttu on vaja toetusmeetmeid pikendada, peaksid liikmesriikide sellised meetmed olema varasemast palju paremini suunatud haavatavatele kodumajapidamistele ja ettevõtetele. Komisjon pani ette, et eelarvesoovitused tuleks kvantifitseerida ja diferentseerida ning sõnastada esmaste netokulude alusel, nagu on kavandatud teatises ELi majanduse juhtimise raamistiku reformimise suuniste kohta[9]. Komisjon soovitas, et kõik liikmesriigid peaksid jätkama riiklikult rahastatavaid investeeringuid ning tagama taaste- ja vastupidavusrahastu ning muude ELi vahendite tõhusa kasutamise, eelkõige seoses rohe- ja digipöördega ning vastupidavuseesmärkidega. Komisjon märkis, et teeb nõukogule ettepaneku, et ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlused algatataks olemasolevate õigusnormide kohaselt 2024. aasta kevadel 2023. aasta tulemuste põhjal.

(8) 26. aprillil 2023 esitas komisjon seadusandlikud ettepanekud ELi majandusjuhtimise eeskirjade põhjalikuks reformimiseks. Ettepanekute põhieesmärk on parandada

---

7 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. veebruari 2023. aasta määrus (EL) 2023/435, millega muudetakse määrust (EL) 2021/241 riiklike taaste- ja vastupidavuskavade REPowerEU peatükkide osas ning määrusi (EL) nr 1303/2013, (EL) 2021/1060 ja (EL) 2021/1755 ning direktiivi 2003/87/EÜ (ELT L 63, 28.2.2023, lk 1).

8 COM(2023) 141 final.

9 COM(2022) 583 final.

valitsemissektori võla jätkusuutlikkust ning edendada reformide ja investeeringute kaudu kõigis liikmesriikides kestlikku ja kaasavat majanduskasvu. Ettepanekutega soovitakse anda liikmesriikidele suurem kontroll keskpika perioodi kavade koostamise üle, kuid kehtestada ka rangem nõuete täitmise tagamise kord tagamaks, et liikmesriigid täidavad oma keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavades võetud kohustusi. Eesmärk on viia seadusandlik töö lõpule 2023. aastal.

(9) 31. mail 2021 esitas Rumeenia vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 18 lõikele 1 komisjonile oma riikliku taaste- ja vastupidavuskava. Komisjon hindas määruse (EL) 2021/241 artikli 19 kohaselt taaste- ja vastupidavuskava asjakohasust, tulemuslikkust, tõhusust ja sidusust kooskõlas kõnealuse määruse V lisas esitatud hindamissuunistega. 3. novembril 2021 võttis nõukogu vastu otsuse Rumeenia taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnangu heakskiitmise kohta[10]. Osamaksete tegemine sõltub komisjoni otsusest, mis on tehtud vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 24 lõikele 5 selle kohta, et Rumeenia on rahuldavalt täitnud nõukogu rakendusotsuses sätestatud asjaomased eesmärgid ja sihid. Rahuldav täitmine eeldab, et varem saavutatud eesmärke ja sihte ei ole tagasi pööratud.

(10) 11. mail 2023 esitas Rumeenia kooskõlas määruse (EÜ) nr 1466/97 artikli 4 lõikega 1 oma 2023. aasta riikliku reformikava ja 10. mail 2023 oma 2023. aasta lähenemisprogrammi. Selleks et võtta arvesse kõnealuste dokumentide omavahelisi seoseid, hinnati neid koos. Vastavalt määruse (EL) 2021/241 artiklile 27 kajastab 2023. aasta riiklik reformikava ka Rumeenia kaks korda aastas esitatavat aruannet taaste- ja vastupidavuskava täitmisel tehtud edusammude kohta.

(11) 24. mail 2023 avaldas komisjon Rumeenia kohta 2023. aasta riigiaruande[11]. Selles hinnati Rumeenia edusamme nõukogu poolt aastatel 2019–2022 vastu võetud asjaomaste riigipõhiste soovituste järgimisel ning tehti kokkuvõte sellest, kuidas Rumeenia on taaste- ja vastupidavuskava rakendanud. Selle analüüsi põhjal tehti riigiaruandes kindlaks puudused seoses probleemidega, mida taaste- ja vastupidavuskavas ei käsitleta või käsitletakse ainult osaliselt, ning uute ja esilekerkivate probleemidega. Samuti hinnati Rumeenia edusamme Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamisel ning ELi peamiste tööhõive, oskuste ja vaesuse vähendamise eesmärkide ning ÜRO kestliku arengu eesmärkide saavutamisel.

(12) Komisjon tegi määruse (EL) nr 1176/2011 artikli 5 alusel Rumeenia kohta põhjaliku analüüsi ja avaldas selle tulemused 24. mail 2023[12]. Komisjon jõudis järeldusele, et Rumeenias on makromajanduslik tasakaalustamatus. Eelkõige puudutab haavatavus maksebilanssi, mis on seotud valitsemissektori suure eelarvepuudujäägiga, samas kui ülekuumenemissurve on suurenenud. Suur jooksevkonto puudujääk suurenes pärast pandeemiast tingitud majanduslangust märkimisväärselt ja muudab majanduse välisrahastamisšokkide suhtes haavatavaks. Suure jooksevkonto puudujäägi püsimise korral on oht, et rahvusvaheline netoinvesteerimispositsioon muutub negatiivseks. Selgelt on näha märke ülekuumenemisest, kusjuures alusinflatsioon on liiga kiire, palgakasvu määr kahekohaline ja töötuse määr suhteliselt madal. Kulupõhise konkurentsivõime näitajad peaksid stabiliseeruma, kuid struktuursed probleemid püsivad. Vahetuskurss näib olevat üle taseme, mida võiks eeldada majanduse

[10] Nõukogu 3. novembri 2021. aasta rakendusotsus Rumeenia taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnangu heakskiitmise kohta (ST 12319/2021; ST 12319/2021 ADD 1).

[11] SWD(2023) 623 final.

[12] SWD(2023) 642 final.

põhinäitajate põhjal, ja seda juhitakse jätkuvalt tugevalt. Valitsemissektori eelarve puudujääk on olnud mitu aastat suur ning see on põhjustanud suure osa ülemäärasest nõudlusest ja sellest tulenevast maksebilansi puudujäägist; isegi kui valitsemissektori eelarvepuudujääk peaks vähenema, jääb see sellel ja järgmisel aastal märkimisväärseks. Valitsemissektori eelarvepuudujäägi vähenemine 2022. aastal oli peamiselt tingitud märkimisväärsest SKP nominaalkasvust, mis omakorda tuleneb suurel määral sisenõudluse ülekuumenemisest. Riskipreemiad ja riigi laenukasutuse kulud on märkimisväärselt suuremad kui pandeemiaeelsetel aastatel. Võttes arvesse likviidsusolukorra jätkuvat pingestumist maailma finantsturgudel, on oluline praegused suundumused ümber pöörata. Edaspidi tuleks eelistada eelarve kohandamist, et viia nõudlus paremini vastavusse pakkumisega ning piirata sise- ja välispuudujääke. Taaste- ja vastupidavuskavas ette nähtud maksu- ja pensionireformide täielik rakendamine ning ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse raames seatud eelarve-eesmärkide täitmine aitaks märkimisväärselt piirata praegust dünaamikat.

(13) Eelarvepuudujäägi kriteeriumi täitmata jätmise tõttu 2019. aastal võttis nõukogu 3. aprillil 2020 vastu otsuse (EL) 2020/509 ülemäärase eelarvepuudujäägi olemasolu kohta Rumeenias[13]. Nõukogu võttis 3. aprillil 2020 vastu ka soovituse[14] Rumeenia valitsemissektori ülemäärase eelarvepuudujäägi kõrvaldamiseks hiljemalt 2022. aastaks. Võttes arvesse majandustegevuse järsku aeglustumist seoses COVID-19 pandeemiaga ja sellega seotud vajadust sellele järele, et eelarvepoliitika toetataks majanduse taastumist, esitas nõukogu 18. juunil 2021 Rumeeniale uue soovituse[15] kõrvaldada ülemäärane eelarvepuudujääk hiljemalt 2024. aastaks. 18. juuni 2021. aasta soovituses soovitas nõukogu Rumeenial vähendada valitsemissektori eelarvepuudujääki 2021. aastal 8,0 %-le SKPst, 2022. aastal 6,2 %-le SKPst, 2023. aastal 4,4 %-le SKPst ja 2024. aastal 2,9 %-le SKPst. See oli kooskõlas valitsemissektori esmaste netokulude nominaalse kasvumääraga 3,4 % 2021. aastal, 1,3 % 2022. aastal, 0,9 % 2023. aastal ja 0,0 % 2024. aastal. See vastas iga-aastasele struktuursele kohandusele 0,7 % SKPst 2021. aastal, 1,8 % SKPst 2022. aastal, 1,7 % SKPst 2023. aastal ja 1,5 % SKPst 2024. aastal. Soovituses märgiti ka, et ootamatuid tulusid tuleks kasutada valitsemissektori eelarvepuudujäägi vähendamiseks ning et Rumeenia peaks tagama oma riikliku eelarveraamistiku täieliku ja tulemusliku kohaldamise. Samuti märkis nõukogu, et keskpika perioodi eelarvestrateegia edu tagamiseks on oluline toetada eelarve konsolideerimist põhjalike reformidega.

(14) Eurostati kinnitatud andmete põhjal[16] vähenes Rumeenia valitsemissektori eelarvepuudujääk 7,1 %-lt SKPst 2021. aastal 6,2 %-le SKPst 2022. aastal, samas kui valitsemissektori võlg vähenes 48,6 %-lt SKPst 2021. aasta lõpus 47,3 %-le SKPst 2022. aasta lõpus. See on kooskõlas nõukogu soovitatud 2022. aasta valitsemissektori eelarvepuudujäägi eesmärgiga. 2022. aastal oli struktuurse eelarvepositsiooni kohandus 0,4 protsendipunkti SKPst, mis on soovitatud kohandusest (1,8 protsendipunkti) tunduvalt väiksem. See nõuab hoolikat analüüsi, mis tugineb

---

13 Nõukogu 3. aprilli 2020. aasta otsus (EL) 2020/509 ülemäärase eelarvepuudujäägi olemasolu kohta Rumeenias (ELT L 110, 8.4.2020, lk 58).

14 Nõukogu 3. aprilli 2020. aasta soovitus Rumeenia valitsemissektori ülemäärase eelarvepuudujäägi kõrvaldamiseks (ELT C 116, 8.4.2020, lk 1).

15 Nõukogu 18. juuni 2021. aasta soovitus Rumeenia valitsemissektori ülemäärase eelarvepuudujäägi kõrvaldamiseks (COM (2021) 304, 29.7.2021).

16 Eurostat-Euro Indicators, 47/2023, 21.4.2023.

kulude kasvu eesmärgile. Esmaste netokulude kasv (mida on korrigeeritud tulude poole ühekordsete meetmete ja eelarvepoliitika meetmetega) 2022. aastal oli 14,1 %, mis ületab soovitatud kasvumäära (1,3 %). Struktuurse eelarvepositsiooni paranemine peaaegu peatus 2022. aastal, kuigi valitsemissektori tulud olid oodatust oluliselt suuremad, mida soodustas tugev SKP reaalkasv, kiire inflatsioon ja majanduskasvu soodne struktuur. Kulude poolel vähenes avaliku sektori palkade ning ostetud kaupade ja teenuste suhe SKPsse osalise indekseerimise ja ostudele kehtestatud ülempiiri tõttu. Enamik muid kuluartikleid kasvasid siiski kavandatust palju kiiremini, osaliselt väga kiire inflatsiooni tõttu, mis osutab, et osa ootamatutest tuludest kasutati plaaniväliste lisakulude rahastamiseks.

(15) Valitsemissektori eelarvepositsiooni on mõjutanud eelarvepoliitilised meetmed, mis on võetud energiahindade tõusu majandusliku ja sotsiaalse mõju leevendamiseks. 2022. aastal hõlmasid sellised meetmed elektri- ja maagaasihindade ülempiire nii kodumajapidamistele kui ka muudele tarbijatele. Samuti hõlmasid need eritoetusi väikese sissetulekuga pensionäridele, toiduvautšereid väikese sissetulekuga leibkondadele (sealhulgas pensionärid ja üliõpilased) ning kütusetoetusi. Nende meetmete kulusid tasakaalustasid osaliselt uued maksud kodumaiste energiatootmisettevõtete ootamatu kasumi pealt. Komisjoni hinnangul oli nende meetmete eelarveline netokulu 2022. aastal 0,4 % SKPst. Valitsemissektori eelarvepositsiooni on pisut mõjutanud ka Ukraina põgenike ajutise kaitsega seotud eelarvekulud, mis olid 2022. aastal hinnanguliselt 0,0-0,1 % SKPst.

(16) Lähenemisprogrammi eelarveprognooside aluseks olev makromajanduslik stsenaarium on 2023. aastal suhteliselt ettevaatlik ja edaspidi optimistlik. Valitsuse prognoosi kohaselt kasvab reaalne SKP 2023. aastal 2,8 % ja 2024. aastal 4,8 %. Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt on aga SKP reaalkasv 2023. aastal 3,2 % ja 2024. aastal 3,5 %. Komisjoni märkimisväärselt väiksem kasvuprognoos 2024. aastaks kajastab komisjoni seisukohta, et rahapoliitika karmistamine avaldab majandusele mõju teatava viivitusega. Samuti kajastab see komisjoni seisukohta, et Rumeenia majandus on praegu oma potentsiaalse taseme lähedal või sellest kõrgemal, mis tundub usutav, arvestades kiiret ja ülekanduvat alusinflatsiooni ning suhteliselt madalat töötuse määra. See piirab inflatsioonivaba kasvu potentsiaali.

(17) Rumeenia valitsus prognoosib oma 2023. aasta lähenemisprogrammis, et valitsemissektori eelarvepuudujääk väheneb 6,2 %-lt SKPst 2022. aastal 4,4 %-le SKPst 2023. aastal, nagu on soovitanud nõukogu. Suur vähenemine kajastab kulude kavandatud piiramist, sealhulgas avaliku sektori töötajate reaalpalkade märkimisväärset langust, ja mõnda tulusid suurendavat meedet, sealhulgas dividendimaksumäära tõstmist, sellise künnise alandamist, mille alusel kohaldatakse mikroettevõtete korra kohast madalat maksumäära, ning valitud toodete käibemaksumäära tõstmist. Lähenemisprogrammi kohaselt peaks valitsemissektori võla suhe SKPsse langema 47,3 %-lt SKPst 2022. aasta lõpus 47,1 %-le SKPst 2023. aasta lõpus.

(18) 2023. aastal peaksid valitsemissektori eelarvepositsiooni jätkuvalt mõjutama meetmed, mida on võetud energiahindade tõusu majandusliku ja sotsiaalse mõju leevendamiseks. Need hõlmavad 2022. aasta pikendatud meetmeid (elektri- ja maagaasihindade ülempiir, toetused väikese sissetulekuga elanikkonnarühmadele, eritoetused väikese sissetulekuga pensionäridele). Nende meetmete kulusid tasakaalustavad jätkuvalt suuresti kodumaiste energiatarnijate ootamatu kasumi ja kasumimarginaali maksud. Neid tulusid arvesse võttes on toetusmeetmete eelarveline netokulu 2023. aastal hinnanguliselt 0,3 % SKPst. Enamik 2023. aasta meetmeid on suunatud kõige

haavatavamatele kodumajapidamistele või ettevõtetele, kuigi need ei säilita täielikult hinnasignaali energianõudluse vähendamiseks ja energiatõhususe suurendamiseks.

(19) Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt on valitsemissektori eelarvepuudujääk 2023. aastal 4,7 % SKPst. See on lähenemisprogrammis prognoositud eelarvepuudujäägist 0,3 protsendipunkti SKPst suurem, mis on peamiselt tingitud suurematest prognoositavatest kulutustest kaupadele ja teenustele, sotsiaalsiiretest ja muudest jooksvatest kuludest, mis kõik peaksid lähenemisprogrammi kohaselt kasvama palju aeglasemalt kui inflatsioon. Samuti prognoosib komisjon lähenemisprogrammis prognoositust suuremat maksutulu kasvu, mis kajastab peamiselt hoogsamat SKP kasvu. Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt on valitsemissektori võla suhe SKPsse (45,6 % 2023. aasta lõpus) pisut madalam kui lähenemisprogrammis prognoositud.

(20) Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt ületab valitsemissektori nominaalne eelarvepuudujääk 2023. aastal nõukogu soovitatud valitsemissektori nominaalse eelarvepuudujäägi eesmärki 0,3 protsendipunkti võrra SKPst. Struktuurne kohandus on hinnanguliselt ligikaudu 1,5 % SKPst, mis kajastab reaalpalga vähenemist ja uute töötajate värbamiste külmutamist avalikus sektoris, samuti eespool kirjeldatud tulumeetmeid. Kohandus on siiski veidi väiksem kui soovitatud 1,7 protsendipunkti SKPst. See nõuab hoolikat analüüsi, mis tugineb kulude kasvu eesmärgile. Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt peaks esmaste kulude netokasv (korrigeeritud tulude poole ühekordsete ja eelarvepoliitiliste meetmetega) olema 2023. aastal 8,3 %, mis on soovitatust (0,9 %) suurem. Seega osutavad kõik kolm näitajat soovitatud kohandusest kõrvalekaldumise ohule. Kiire inflatsiooni tingimustes suurenevad valitsemissektori kulud jätkuvalt kiiremini, kui nõukogu 18. juunil 2021 soovitas. Hoolika analüüsi põhjal võib väita, et on oht, et Rumeenia ei täida nõukogu 18. juuni 2021. aasta soovituses kehtestatud 2023. aasta eelarve-eesmärke.

(21) Lähenemisprogrammi kohaselt peaks valitsemissektori eelarvepuudujääk vähenema 2024. aastal 2,9 %-le SKPst, mis on kooskõlas ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse alusel vastu võetud nõukogu soovitusega. 2024. aastaks kavandatud vähenemine kajastab peamiselt kulude jätkuvat piiramist ja valitsemissektori kulude prognoositud vähenemist 38,4 %-lt SKPst 36,9 %-le SKPst. Lähenemisprogrammis prognoositakse, et valitsemissektori võla suhe SKPsse langeb 2024. aasta lõpuks 46,1 %ni. Prognoosi koostamise ajal teada olevate poliitikameetmete põhjal hinnatakse komisjoni 2023. aasta kevadprognoosis, et valitsemissektori eelarvepuudujääk on 2024. aastal 4,4 % SKPst. See on suurem kui lähenemisprogrammis prognoositud eelarvepuudujääk, kuna teatatud meetmetest ei näi piisavat nõukogu poolt ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse raames soovitatud eelarvekohanduse saavutamiseks. Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt on valitsemissektori võla suhe SKPsse 2024. aasta lõpus kõrgem (46,1 %).

(22) Valitsemissektori nominaalne eelarvepuudujääk 2024. aastal ületab komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt nõukogu soovitatud eesmärki 1,5 protsendipunkti võrra SKPst, samas kui struktuurse eelarvepositsiooni kohanduseks prognoositakse 2024. aastal üksnes 0,3 protsendipunkti, võrreldes soovitatud 1,5 protsendipunktiga SKPst. See nõuab hoolikat analüüsi, mis tugineb kulude kasvu eesmärgile. Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt on esmaste netokulude kasv (mida on korrigeeritud tulude poole ühekordsete meetmete ja eelarvepoliitika meetmetega) 2024. aastal 9,5 %, mis ületab soovitatud kasvumäära (0,0 %). Seega osutavad kõik kolm näitajat soovitatud kohandusest kõrvalekaldumise ohule. 2024. aastaks kavandatud märkimisväärse eelarvekohanduse puudumine kajastab osaliselt

indekseerimiseeskirjade mõju Rumeenias (pensionide ja miinimumpalga 2024. aasta indekseerimisvoor kajastab 2022. aasta kõrget inflatsioonimäära). Tuleb siiski märkida, et taaste- ja vastupidavuskavas on ette nähtud mitut meedet ja reformi, mis õigeaegse vastuvõtmise ja rakendamise korral võivad valitsemissektori tulusid märkimisväärselt suurendada juba 2024. aastal ja aidata saavutada eelarvepuudujäägi eesmärki. Üldiselt võib hoolika analüüsi põhjal väita, et on oht, et Rumeenia ei täida nõukogu 18. juuni 2021. aasta soovituses kehtestatud 2024. aasta eelarve-eesmärke. Võttes arvesse ohtu, et 2023. ja 2024. aastal ei saavutata soovitatud eelarve-eesmärke, näivad täiendavad eelarvemeetmed vajalikud, et järgida kohandamiskava, kõrvaldada ülemäärane eelarvepuudujääk 2024. aastaks ja tugevdada välispositsiooni

(23) Lähenemisprogrammis osutatakse taaste- ja vastupidavuskava raames kavandatud reformidele ja investeeringutele, mis peaksid edendama riigi rahanduse jätkusuutlikkust ning soodustama kestlikku ja kaasavat majanduskasvu. Need hõlmavad pensionisüsteemi (nii eripensionide kui ka üldskeemide) olulisi reforme, ambitsioonikat maksureformi, jõupingutusi maksuhalduse tugevdamiseks ja riigiettevõtete reforme. Nende reformide täielik rakendamine aitaks saavutada nõukogu poolt ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse raames seatud eelarvepuudujäägi eesmärke.

(24) Lähenemisprogrammis nähakse ette enamiku energiatoetusmeetmete järkjärguline kaotamine 2025. aastal. Ka komisjon eeldab peaaegu kõigi energiatoetusmeetmete järkjärgulist kaotamist (netotulu 0,1 % SKPst 2024. aastal). See sõltub eeldusest, et energiahinnad ei tõuse uuesti.

(25) Lähenemisprogrammis on esitatud keskpika perioodi eelarvekava aastani 2026. Programmi kohaselt peaks valitsemissektori eelarvepuudujääk jääma 2025. ja 2026. aastal 2,9 %-le SKPst, võttes aluseks, et SKP reaalkasv on 2025. aastal 5,0 % ja 2026. aastal 4,6 %, mis ületab oluliselt potentsiaalset kasvu. Pärast ulatuslikku vähenemist 39,8 %-lt 2021. aastal 36,9 %-le 2024. aastal, jääb kulude suhe SKPsse 2025. ja 2026. aastal üldjoontes samaks. Programmi kohaselt peaks valitsemissektori võla suhe SKPsse langema 46,1 %-lt SKPst 2024. aasta lõpus 45,4 %-le SKPst 2026. aasta lõpus.

(26) Vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 19 lõike 3 punktile b ja V lisa kriteeriumile 2.2 sisaldab taaste- ja vastupidavuskava ulatuslikke üksteist vastastikku tugevdavaid reforme ja investeeringuid, mis tuleb rakendada 2026. aastaks. Rumeenia kava rakendamine on käimas, kuid viivituste oht suureneb. Rumeenia esitas kaks maksetaotlust, mis vastavad kava 72 eesmärgile ja sihile ning millest tulenevalt maksti esimese maksetaotluse raames eelmakseid arvestamata välja 2,6 miljardit eurot , samas kui teise maksetaotluse hindamine on käimas. Kava rakendamisega seotud viivituste kasvav oht on tingitud avaliku halduse nõrgast juhtimisest ja piiratud suutlikkusest. Nende probleemide lahendamine, sealhulgas piisavate inimressursside tagamise kaudu, on esmatähtis kava paremaks koordineerimiseks ja investeeringute õigeaegseks elluviimiseks. Lisaks on oluliste struktuurireformide lõpuleviimiseks vaja jätkuvat poliitilist pühendumist ja isevastutust. Võttes arvesse kava märkimisväärset makromajanduslikku ja eelarvelist tähtsust, oleks meetmete õigeaegne ja täielik rakendamine välis- ja eelarvealase haavatavuse piiramiseks äärmiselt oluline. Kava vaadatakse eeldatavasti läbi 2023. aastal, et lisada sellesse muu hulgas REPowerEU peatükk, võttes samal ajal arvesse tagastamatu toetuse vähenemist Rumeenia majanduse tugeva taastumise tõttu. Arutelud sel teemal on käimas. Uue REPowerEU peatüki kiire lisamine taaste- ja vastupidavuskavasse võimaldab rahastada täiendavaid reforme ja investeeringuid, et toetada Rumeenia strateegilisi eesmärke energia ja

rohepöörde vallas. Kohalike ja piirkondlike omavalitsuste, sotsiaalpartnerite ja muude asjaomaste sidusrühmade süstemaatiline ja tulemuslik kaasamine on jätkuvalt oluline taaste- ja vastupidavuskava ning üleüldise majandus- ja tööhõivepoliitika edukaks rakendamiseks, et tagada laialdane isevastutus üldise poliitilise tegevuskava eest.

(27) Komisjon kiitis 2022. aastal heaks kõik Rumeenia ühtekuuluvuspoliitika programmidokumendid. Ühtekuuluvuspoliitika programmide kiire rakendamine vastastikuses täiendavuses ja koostoimes taaste- ja vastupidavuskavaga, sealhulgas REPowerEU peatükiga, on esmatähtis, et viia Rumeenias ellu rohe- ja digipööre, suurendada majanduslikku ja sotsiaalset vastupidavust ning tagada tasakaalustatud territoriaalne areng.

(28) Lisaks taaste- ja vastupidavuskavas käsitletud majanduslikele ja sotsiaalsetele probleemidele seisab Rumeenia silmitsi mitmete muude probleemidega, mis on seotud energiapoliitika ja rohepöördega.

(29) Rumeenia seisab silmitsi CO_2 heite vähendamise väljakutsetega, kuna riik sõltub endiselt suurel määral fossiilkütustest. Fossiilkütuste (süsi, nafta ja gaas) osakaal suurenes 2021. aastal võrreldes 2020. aastaga pisut. 2021. aastal oli see 72 %, samas kui taastuvate energiaallikate arvele jäi üksnes ligikaudu 20 %. Rumeenia on ELi suuruselt teine gaasitootja, kes teenindab peamiselt kodumaist turgu. Keskendumine taastuvenergia tõhusale kasutuselevõtule, märkimisväärselt energiatõhusamale eluasemesektorile ja uute tehnoloogiate kasutamisele tööstuses aitaks Rumeenial saavutada paketis „Eesmärk 55“ kehtestatud ELi ja riiklikke 2030. aasta energia- ja kliimaeesmärke. 2022. aasta augustist kuni 2023. aasta märtsini vähenes Rumeenias maagaasi tarbimine võrreldes eelneva viie aasta sama perioodi keskmise gaasitarbimisega 20 %, st rohkem kui oli vähendamiseesmärk (15 %). Rumeenia võiks rakendada ajutisi gaasinõudluse vähendamise meetmeid kuni 31. märtsini 2024[17].

(30) Võrguvõimsuse suurendamine on esmatähtis, et vähendada fossiilkütuste kasutamist ja kiirendada üleminekut puhtale energiale. Kivisöel ja pruunsöel töötavate elektritootmisrajatiste käitusest kõrvaldamine, mis viiakse tõenäoliselt lõpule 2032. aastaks, nagu on ette nähtud Rumeenia taaste- ja vastupidavuskavas, ja kõrvaldatud võimsus tuleks asendada taastuvate energiaallikatega. Olemasolevad elektri ülekande- ja jaotusvõrgud piiravad aga uue taastuvenergiavõimsuse integreerimist. Võrgu kitsaskohad takistavad taastuvenergia kasutuselevõttu. On vaja investeeringuid olemasolevate võrkude ajakohastamiseks ja digitaliseerimiseks, et integreerida uut taastuvenergiavõimsust ja suurendada ühendusvõimsust naaberliikmesriikidega kooskõlas kliimaeesmärkidega. Võrgu ajakohastamiseks ja laiendamiseks (nii ülekande- kui ka jaotustasandil) oleks vaja integreeritud süsteemi piisavat ja täiustatud planeerimist, et vastata nõudlusele ja olla paindlik. Eelisarenduspiirkondade kindlaksmääramise lihtsustamine ja seonduvate menetluste edasine sujuvamaks muutmine, sealhulgas hoonetes väikese võimsusega taastuvenergiaseadmete (nt päikesepaneelid) kasutuselevõtu hõlbustamine, aitaks parandada praegust olukorda, kus taastuvenergiajaamade rajamise lubade saamine on suhteliselt lihtne, kuid nende võrku ühendamiseks vajalike lubade saamine märksa keerulisem.

(31) Ehitussektoris oleks 2030. aastaks seatud nõudlikemate riiklike eesmärkide saavutamiseks vaja riigi hoonefondi täiendavat rahastamist. Rumeenia taaste- ja vastupidavuskava kohaselt on plaanis renoveerida 2,4 miljonit m^2 avalikke hooneid ja

[17] Nõukogu määrus (EL) 2022/1369 ja nõukogu määrus (EL) 2023/706.

4,4 miljonit m^2 eluhooneid, samas kui ühtekuuluvuspoliitika raames on eraldatud vahendeid 1,6 miljoni m^2 renoveerimiseks mõlemas sektoris. Kehv juurdepääs rahastusele ja ebapiisav teave energiatõhusaks renoveerimise ja taastuvenergiaseadmete kohta takistab aga tõsiselt olukorra edasist parandamist. Kodumajapidamiste ja väikeettevõtete parem juurdepääs rahastusele energiatõhususe suurendamiseks aitaks märkimisväärselt vähendada Rumeenia sõltuvust fossiilkütustest ja samas piirata ka energiaostuvõimetust. Lisaks võiksid piirkondlikud ja kohalikud omavalitsused anda rohkem teavet selle kohta, kuidas pääseda ligi energiatõhusaks renoveerimise vahenditele ning millist liiki väikeseid taastuvenergiaseadmeid saaks hoonetes ja kodumajapidamistes kasutusele võtta.

(32) Tööjõu- ja oskuste nappus rohepöörde jaoks olulistes sektorites ja kutsealadel, sealhulgas nullnetotehnoloogiate väljatöötamine, kasutuselevõtt ja hooldamine, tekitab probleeme üleminekul nullnetomajandusele. Kvaliteetsed haridus- ja koolitussüsteemid, mis vastavad tööturu muutuvatele vajadustele, ning sihipärased täiend- ja ümberõppe meetmed tulemusliku aktiivse tööturupoliitika toel on esmatähtsad, et vähendada oskuste nappust ning edendada töötajate kaasamist ja üleminekut. Kasutamata tööjõupakkumise rakendamiseks peavad need meetmed olema kättesaadavad eelkõige rohepöördest enim mõjutatud üksikisikutele ning sektorites ja piirkondades. 2022. aastal oli Rumeenias tööjõunappus mitmel kutsealal, mis nõuavad rohepöördeks erioskusi või -teadmisi, sealhulgas isoleerijad, ehitusinsenerid ja ehitusjuhid.

(33) Võttes arvesse komisjoni hinnangut, on nõukogu 2023. aasta lähenemisprogrammi läbi vaadanud ja tema arvamus[18] kajastub allpool esitatud soovituses 1.

(34) Võttes arvesse komisjoni põhjalikku analüüsi ja seda hinnangut, on nõukogu 2023. aasta riikliku reformikava ja 2023. aasta lähenemisprogrammi läbi vaadanud. Määruse (EL) nr 1176/2011 artikli 6 alusel antud nõukogu soovitused kajastuvad allpool esitatud soovituses 1. Soovituses 1 osutatud poliitikameetmed aitavad kõrvaldada haavatavust, mis on seotud maksebilansiga, mida võimendab suur eelarvepuudujääk, ja taas esile kerkivate konkurentsivõimeprobleemidega. Soovitused 2 ja 3 aitavad kaasa soovituse 1 täitmisele,

SOOVITAB Rumeenial võtta 2023. ja 2024. aastal järgmisi meetmeid.

1. Järgida eelarvepoliitikat kooskõlas nõukogu 18. juuni 2021. aasta soovitusega, et kõrvaldada Rumeenias valitsemissektori ülemäärane eelarvepuudujääk 2024. aastaks ja tugevdada Rumeenia välispositsiooni.

   Kaotada kehtivad energiatoetusmeetmed 2023. aasta lõpuks ja kasutada sellest tulenevat kokkuhoidu valitsemissektori eelarvepuudujäägi vähendamiseks. Kui energiahindade uue tõusu tõttu on vaja toetusmeetmeid, tagada, et need on suunatud haavatavate kodumajapidamiste ja ettevõtete kaitsmisele, on eelarve seisukohast vastuvõetava maksumusega ning säilitavad stiimulid energiasäästuks.

   Säilitada riiklikult rahastatavad avaliku sektori investeeringud ning tagada taaste- ja vastupidavusrahastu toetuste ja muude ELi vahendite tulemuslik kasutuselevõtt, eelkõige rohe- ja digipöörde edendamiseks.

   Jätkata pärast 2024. aastat keskpika perioodi eelarvestrateegia rakendamist, mis hõlmab järkjärgulist ja kestlikku konsolideerimist koos investeeringute ja

[18] Vastavalt nõukogu määruse (EÜ) nr 1466/97 artikli 5 lõikele 2 ja artikli 9 lõikele 2.

reformidega, mis soodustavad hoogsamat kestlikku majanduskasvu, et saavutada keskpikas perspektiivis usaldusväärne eelarvepositsioon.

2. Tagada tõhus juhtimine ja tugevdada haldussuutlikkust, et võimaldada taaste- ja vastupidavuskava jätkuvat kiiret ja järjepidevat rakendamist. Viia kiiresti lõpule REPowerEU peatüki koostamine, et alustada kiiresti selle rakendamist. Jätkata ühtekuuluvuspoliitika programmide kiiret rakendamist täielikus vastastikuses täiendavuses ja koostoimes taaste- ja vastupidavuskavaga.

3. Vähendada sõltuvust fossiilkütustest ja kiirendada üleminekut puhtale energiale, eelkõige võttes kiiremini kasutusele taastuvenergia ja suurendades võrguvõimsust, et võimaldada uuel taastuvenergiavõimsusel turule pääseda. Suurendada energiatõhusust ja muuta hoonete renoveerimisega seotud jõupingutused ambitsioonikamaks, sealhulgas pakkudes paremat juurdepääsu teabele ja kestlikele rahastamisvõimalustele. Suurendada poliitilisi jõupingutusi rohepöördeks vajalike oskuste pakkumiseks ja omandamiseks.

Brüssel,

Nõukogu nimel
eesistuja